

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перл., на по год.
5 перл.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара

лист излази
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Vjesnik“ Cetinje (Monténégro)

Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника“
а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 17. јануара.

Још се није смирио потрес иза великога слома турске царевине у Европи.

Младост, уређеност, просвијећеност хришћанских балканских држава ставише под трулеж вјековне варварије и назатка мине разорења, над којим се сада од Једрена до Ђаковице, од Скопља до Солуна диже феникс новог живота слободе, реда, рада и напретка.

Али тијем самим срушени су и многи велики себични рачуни, многе куле у ваздуху, многе куће на пијеску, које на леђима младих толико паћених народа хтједоше да подигну, у име некаквог хришћанства и цивилизације, западни освајачи. Ти укрштени рачуни, те порушене наде не даду сада мира жељнима мира. Удружише се са озлојеђеном Турском, која је у својој агонији нашла етер Енвер паше, и загрлише се са, једино својом кривицом, тученом Бугарском, те мрзовољу самртника и освету тученога скупшине у цјелину са својом освајачком себичношћу, не би ли преврнули нови, бољи, праведнији ред ствари на Балкану и у свијет унијели нови пожар.

Будимо на опрезу! — глас је нашега разума.

Будимо на опрезу! — вапију наши пали мученици са Скадра, Курманова и Брегалнице.

Будимо на опрезу! — савјетују нам пријатељи из Европе, са чијега се политичкога хоризонта још никако не скидају црни густе облаци, који наговјештавају олујину, какву историја није забиљежила.

Побједитељи смо. Јачи смо добитцима и гаранцијама, али су нам редови прорешетани и средства исцрпљена. А слабији смо гњевом и пакошћу непријатеља, који се збише у гвоздену фалангу око нас, вребајући сваку прилику да нас на спавању изненаде.

Историја Европе мало је кад запамтила такву узнемиреност и српбу духова као данас. Нешто велико, страшно и неограничено у пошљедицама приближује нам се, да нас поново стави у искушење и да на ову исту генерацију, која је већ пролила море крви и зноја, стави мученички вијенац.

Терети дреднота и супердреднота, облаци аероплана, нових војних појачања и свих машина за убијање човјека притискују душу данашњења нараштаја, не страхом већ озлојеђеношћу, која тражи излаз из ове мучне неизвјесности, која жели раскид нерашчишћеног сплета сукобљених интереса.

Са свијех озбиљних мјеродавних страна стижу неповољни билтени о стању општега мира. То није

више мир. То је оно мртво загушљиво затишје пред буру и слом. Тај је мир несносан. Он гуши, притискује груди. Барометар је у таквој атмосфери на ниским степенима. Плашљиви духови, индустријалци, трговци и народне дерикорже, затворише врата злату четвороструким бравима, и каматна стопна свуда је скочила.

Ми смо одахнули душом, али се нијесмо одморили. Одмора нема овоме нараштају, нити ће га бити.

Претекли хероји можда ће имати убрзо нову прилику да се покажу недостижни снагом издржљивости. Ми имамо у грудима ватру крвавог искуства, са вјером у нашу праведну ствар, док други имају изобиље спреме, али страх од мука, које не опробаше. Ми смо жељни мира, радимо на његовоме одржању, али се много не бојимо његовога нарушења, које наговјештавају и непоузданост положаја на Балкану, и Гордијев чвор Арбаније, и напетост у високим сферама војно-политичке Европе.

Држање Турске

Београдска „Самоуправа“ пише:
Схватити познати политички положај Турске, трговачко-политички и неизоставна погодба за успјех. Без те погодбе, свјетске нади на успјех, значи издати на пијеску. Таква заблуда особито је штетна у политици.

Према ономе што се данас ради у Турској, беспријестан посматрач мора уочити, да се, у Цариграду, познавању стварних прилика у којима се живи, не придаје потребан значај, а нарочито да се у мјеродавним круговима, ради онога што би се, у интересу Турске, у садашњем положају њеном, морало нарочито избјегавати. Ма да ће се све то, на крају крајева, осветити самој Турској, балкански народи и државе, по самом географском положају својем, морају најжешће пратити такав рад и држање Турске.

За нас паметан свијет, за пријатеље који су Турској увијек чинили пријатељске услуге, одржање мира данас је примордijална потреба Турске. Јер тај мир имао би да јој врати дубоко поколебан финансијски кредит, и пружи могућност за унутрашње консолидовање и јачање.

Пут којим би Турска, данас, требала да иде, тиме се јасно оцртава.

На жалост, у управним круговима Турске као да се не схваћа довољно озбиљно та потреба. Ма да се види, осјећа па и отворено признаје, да је један велики зајам данас животна потреба Турске, јер њен садашњи финансијски хаос и забуна носе у себи клице за страховите опасности с поља и изнутра, у Цариграду кулнују тако рећи тренутно дредноте као да јој пријети каква тренутна опасност, чине издатке који апсолутно не одговарају ни њеној финансијској моћи, ни потребама њеног садашњег положаја. Куповање дреднота Рио де Жанейро, да би се добила флотна надмоћност над Грчком, не може се сматрати као акт смишљене политике, који би потицао из природе положаја Турске. Ту је несумњиво акт пријетње, која без сваке сумње, неће ништа промијенити у односима између Грчке и Турске, али која, за то, већ изазива свуда неповјерење у мирољубиве тежње отоманске политике.

Уз то, читав низ других мјера, снажно подупиру и даје велики мах томе неповјерењу.

Довођење њемачке војне мисије у Цариград, на примјер, изазвало је неповјерење, не само Русије, него и осталих Сила из Тројног Споразума. Промјена командантске у инструктску улогу те мисије, — ако је та промјена стварна, — није могла сасвим уклонити то неповјерење. Даље, развлачење уговора о миру са Србијом, на питањима која су скоро већ била расправљена, та-

које не може изазивати повјерење у мирољубиве намере Турске. Најпослије, познати цариградски споразум између чланова странке која држи власт у Турској и бугарско-македонске револуционарне организације, наглашава довољно јасно, да се у тој страници још гаје наде да Турска уз припомоћ бугарско-македонске организације, још може мијењати на Балкану односе, које су утврдили последњи догађаји.

Бенерал Шериф паша, у својем листу, тако озбиљно комбатира такву акцију владавинске странке у Турској, и са тако јаким аргументацијом, која у Европи није остала без утицаја, да се није презало ни од атентата на његов живот. У Цариграду као да се и не слуги, да је баш тај потез, не само скренуо пажњу свега образованог свијета, на акцију Шериф паше, него јој дао и врло озбиљну и аутентичну потврду.

А све то чини да Турска, данас, за своје политичке планове такве врсте, не може рачунати ни на моралну, ни на материјалну потпору, која јој је толико потребна.

Свак је сам ковач своје среће, па и Турска. Она може радити шта хоће, наравно на своју главу. Само, у Цариграду не би требало да губе из вида, да су прошла времена када је Турска, избјеганањем да изврши своје међународне обавезе, могла да се титра са Европом. За такно своје раније држање, она је ипак, на крају крајева побрала нежељене плодове. У данашњој политичкој затегнутости на Балкану и у Европи, одговорност за самовоље и безобзирне потезе, морала би доћи брже и са далеко тежим посљедицама по Турску него раније. Код толиких отворених питања у азијској Турској (јерменско, арапско и курдско), сама посмисао на агресивну политику у Европи граничи се безумљем. У Цариграду се, дакле, свакојак, то не увиђа кад се овако ради, да ипак надати се, да ће у близој будућности прогледају и да увиде опасности, које би дошле, ако се благовремено не напусти праван којим су упутили своју спољну политику.

Из новог румунског кабинета

Нови румунски председник министарства, Јован Браћану, син је некадашњег познатог председника министарства и вође либералне партије у Румунији. Он је човјек око својих педесет година, жељезнички инжењер по позиву, који је своје техничке студије свршио у Паризу. Године 1895 изабран је први пут за члана парламента, а двије године доцније ступио је већ као министар јавних радова у кабинет Стурза. Кад су сељачки немири у 1907. години довели до одступања владе Кантакузенове и либерали преузели владу под председништвом старог Стурзе, тада је на тежак положај министра унутрашњих дјела дошао Браћану. Кад је 19. јануара 1909. године, Стурза због болести дао оставку, замијенио га је на председничком положају Браћану. Ускоро за тим Браћану је изабран за шефа либералне партије. 21. децембра 1909. године Браћану је било пред великом опасношћу из које је као каквим чудом био спасен. Један отпуштени жељезнички чиновник чекао га је пред Сенатом и на њега опалио три револверска метка, који су Браћану само лако повриједили.

Нови министар спољних послова Порумбару није homo novus у политици. Он је дванаест већ био министар и то у кабинетима Аурелијану и Стурзе. Оба пута био је министар јавних радова. Још у својим најмлађим годинама припадао је министарству спољних послова, гдје је у непуној тридесетој години заузео положај шефа политичког одјељења. Послије пада министарства Стурзе и он је напустио службу и посветио се адвокатури и постао један од најистакнутијих научника правних. Са повратком

либералног режима вратио се и он политици. Нарочито се бавио међународним питањима. За то је и именован доцније за председника једне дипломатске мисије и било му повјерено председништво комисије за трговинске преговоре са Турском, а доцније и са Аустро-Угарском, и ту је показао необичног успјеха.

Предавање о Владици Раду

У петак 3. о. м. држао је проф. Андра Гавриловић у свечаној дворани српске новосадске гимназије јавно предавање о боравку владике Рада у Бечу 1837. године. Сада из тога занимљивог предавања, рађенога поглавито на основу нове грађе, црпљене из акта полицијске архиве у Бечу, саопштавамо ове појединости.

Владика Раде ишао је у Беч пет пута: 1833., 1837., 1844., 1846—1847. и 1851. Од свих тих путовања најзначајније је било друго 1837., и предавач са на излагању појединости из тога доба нарочито задржао.

Његош је у Бечу, мјесеца децембра 1835., био задржан да не иде у Петроград. Задржао га је бечки руски посланик Татишчев, јер није имао из Петрограда одобрења да може Владици издати пасош за походе у Русију. Владика је тада био у врло тешким приликама: из Црне Горе су му поручивали, да се не враћа натраг, ако не сврши у Русији повољно ствари за које је и пошао, а у исто доба једна га је партија Црногораца оптуживала Русији и тражила је да он не буде тамо примљен. Владика је био на муци, ако се из Беча врати на Цетиње не видећи Петрограда. У таквим неприликама смисли да учини једну диверзију: затражи у Бечу пасош да иде — у Париз. А то је значило преокрет у спољној политици његове мале државе, како би се то рекло данашњим језиком. Пасош за Париз није добио, али му је Татишчев одмах издао пасош за Петроград, и Владика се тамо и крећу. На путу је морао, у Пскову, причекати дуже вријеме, док се извиде у Црној Гори тобожње оптужбе против њега, а по том је отишао у Петроград, гдје се краће вријеме задржао, па се преко Беча и Трста вратио на Цетиње после деветомјесечнога осуствовања.

Док се, очекујући разврата догађаја, бавио у Бечу, бечка полиција пратила је његове кораке, а ти извјештаји, у колико су сачувани, дају данас врло лијепе прилике за познавање унутарњега живота владичина у то доба.

Тада је био на великом балу код кнеза Метерниха и по том је написао Метерниху познату похвалну пјесму. Предавач је изнио, по актима, судбину забране да се та пјесма штампа, и Метернихово писмо о тој пјесми и »необичном човјеку« Његошу.

Али је од свега занимљивије оно што је о владичи тада записао војни капетан аустријски Орешковић, који је, како се види, Његоша уважавао и поштовао, али је имао дужност да реферује о свему што би са њим разговарао. Из тих се реферата његових сазнају многе интересантне појединости за Владику Рада, његова мишљења о по-

единица знатним људима, књижевницима, бесједницима, војницима и политичарима. Владици је руска војска импоновала више од свега, мрзио је Турке до непомирљивости и т. д.

Тада је била и једна новинарска афера, која се такођер тичала Његоша. Он је хтио увјерити јавно мишљење њемачко, да није Црна Гора независна само по сили оружја свога, већ и правно-историјски, па је дао преко једног новинара њемачког написати чланак о томе. Турски посланик у Бечу протестовао је против тога, те је одмах историчар Хамер написао противчланак, побијајући назоре првога чланка. Полиција је међу тим од тога новинара сазнала, како му је Владика онај чланак издиктовао у перо и још многе друге појединости. Његош због тога није био узнемириван, а и новинар је био благо кажњен.

Владика Раде, мало позније, написао је и захвалну пјесму капетану Орешковићу! Та пјесма до сада није била позната, а говорник је и њу прочитао слушаоцима.

Такви и многи други нови детаљи учинили су предавање веома занимљивим, те су слушаоци били врло задовољни.

Г. Гавриловић је исто предавање неки дан обновио и у Сарајеву, одакле ће поћи у Дубровник, а очекује се да ће доћи и на Цетиње.

Руско оружање

Руско оружање, и ако се о њему мало у руској штампи пише, ради опште цензуре, не изостаје из оружања њених западних сусједа. Шеф париског »Матена« Лозан износи у низу чланака своја опажања из Русије о том оружању.

Од почетка 1913. повећан је новачки контингент са 25.000 (за три године 75.000). Од почетка ове године повећава се са 90.000 (за три године 270.000). Свега у мирно доба повећана је тиме војска за 345.000 а у доба ратно за 1.000.000 момака.

У Пољској појачала је своје посаде 1913. за 10.000 момака.

Трећа година задржава се у служби по године дуже, тако да ниједна држава у Европи нема сразмјерно тако силан контингент при руци за случај мобилизације.

Руски војни прорачун досегао је у години 1914-ој 975 милиона рубаља.

У 1913. издала је Русија на силне локомотиве 50 милиона рубаља, тако да ће њена мобилизација и

концентрација само за 7 дана бити спорија и каснија од Њемачке.

Прорачун за морнарицу износио је 1910. год. 260 милиона рубаља а 1913. г. 632 милиона. По прорачуну и градњама Русија долази на друго мјесто у Европи.

Све ово учињено је или на жељу Француске или споразумно с њом

Муштра без вриједности

И најновршијем читаоцу новина мора да падне у очи да анархија у Арбанији расте и да је већ добила опасан облик. Нека врста анархије постојала је свакако увијек у Арбанији. Под немарним турским господарством није било никакве централне силе, средњевјековно право песнице у вези са законом крвие освете замјењивало је правосудје и полицију. Ова врста анархије можда је ублажена од како је европска дипломатија узела у руке судбину Арбаније и у колико допире рука европских трупа и жандарма, ма да су вијести које и о томе стижу из Арбаније врло сумњиве. Али једна друга врста, чак и у Арбанији до сада непозната врста анархије, која под извјесним околностима може да буде још опаснија, распрострајла се благодарећи европској дипломатији, у несрећној земљи. То је анархија многих таконзваних влада. Посматрајући су на лицу мјеста већ избројали њих девет: три (Скадар, Љеш, интернационална комисија у Валони) европског уређења, шест урођеничке и дивљачке, које се преко ноћ повећавају, тако да им се никад број не може са сигурношћу знати.

Поријекло новим земаљским мукама у Арбанији лежу у, на Балкану пронађеној, провизорној влади пеливана Исмаил Кемала у Валони. Ова наказыно рођена влада проглашена је свечано још 12. новембра 1912. године. До тога времена добри Арбанаси нијесу имали ни појма о томе луксузу, луксузу једне владе. Јер Турци, њихови некадашњи господари никада нијесу досађивали Арбанцима са таквим нечим као што је влада, него су пуштали Арбанасе да управљају по њиховој сопственој памети. Кемал беј је увезао из Беча машинију за владање, која је Арбанасима била још сасвим непозната, и то свакако неупотребљив екземпляр.

Арбанаси су посматрали ту туђинску ствар, која је са машинама за владање из Беча, из Париза, Рима и Лондона била тако рећи интимна, извесно вријеме са резолуцијом и не без извјесног бојажљивог респекта, док није у јули на филзофски вец, да и једна влада у ствари није ништа друго, него један, и ако нов облик, њима још непознат, права песница и дама једне владе не иде даље од врхова њихових бајонета и од простора докле допире њихова оружја. Најзад су открили, да су понеки од племенских поглавара или феудалних господара располагали већом силом над својим племеном, него господин Кемал, који не располаже никаквим племеном и који нема уз се одне селјаке него само ново створене трупе жандармерије која је била врло мала, јер је господин Кемал, како га је бог дао трговаца, новац који је од извјесне владе добијао ради основања државе, највећим дијелом задржавао у својим кесима бездан дубоком цену.

Зато су и дошли племенски господари, прије свих најмоћнији Есад паша, на идеју

да заснују сопствене владе, од којих је свака јача и сигурнија била од финансијске творевине господина Кемала и данас бројимо већ пет таквих споредних влада и храбри Кемал, који није био у стању да се учврсти против ових стварних арбанских моћника обазрео се око себе за помоћ, ступио у додир са младотурцима, али је и тамо претрпио крах и потпуно пропао. Његова провизорна влада не егзистира више, муштра без вриједности свршила је свој посао, Арбанци су научили да се по тој муштри морају владати и њихове дивљачке владе, које ни једна европска сила није признала, егзистирају весело и даље и чине све тежом одлуку о поласку принца Вида који тек има да заснује праву владу у Арбанији.

Господа са Балкана нијесу то замисљали кад су поставили Исмаил Кемал беја, да земљи без владе покаже што значи влада. Из његове владе израсла је нова анархија. То се дешава онда, када хоће да оснују државу не познавајући степен културе и снаге народа. Позив Аустро-Угарске је да шири културу на истоку. У арбанском случају ми смо до сада издали много новаца, али ни зрна културе нијесмо засијали.

»Die Zeit«

Дневник

Савјетовања са Посланицима. Краљевска Влада одржала је потоња два дана подужа савјетовања са великим бројем госпоре народних посланика. Министри су им у појединостима оцртали садашњи положај Земље, изложили њене потребе и најпрече задатке. Тијем поводом, како дознајемо, много се говорило и о програму владина рада, за који је од посланика тражено мишљење са примједбама и жељама.

Опште мишљење је да се на тај начин постигла сагласност за слојжан и користан рад.

Рад верификационог одбора. Верификациони одбор Народне Скупштине испитује правилност посланичких избора, и зато Скупштина још не ради. Чим одбор буде готов са верификацијом, што ће бити за три четири дана, заказаће се скупштинска сједница.

Пљеваљско изасланство. Изасланство пљеваљских грађана, које је ономало било допутовало на Цетиње, вратило се јуче у Пљевља. Изасланство је прије поласка било поново примљено у аудијенцију од Његовог Величанства Краља.

Личне вијести. Г. проф. Андра Гавриловић допутовао је синоћ из Биограда на Цетиње. Г. Гавриловић је познати наш књижевник. Он је покретач и оснивач илустрованог књижевног листа »Искре«. Срдачно поздрављамо његов долазак и желимо му у нашој средини пријатан боравак.

гласа до »Освета«. Све су очи на једно упрте.

Миле сестре, Загоркиња и Гојковица млада, извезле се морем и језером. Кад и тамо пливају јунаци. »Ми смо стража српских обала. Не треба им бедема ни лађа, наше су их прси освојиле, за њих пале, и од сада биће бедем страхан. Тврђи бедем но икаква сила, живља миса' но икад до сада.«

Иди, вило, »невјести Јадрана«, па јој кажи да је сестра наша. Море спаја наше српске груди, и њега смо крвљу задојили. Земља плача нек не плаче за нас, загрљени славићемо Ускрс.

Лети вила с једног краја другом, походећи заробљеном браћу. У свакога једна иста миса', у свакога срце од јунака и мишце храбра, не челична но што челик лом.

Сулудаста немам тврди градове, прикива клинче на капије, ал' брана све то више шкрипи. Капије ће да се отворе... Душанов орао над њима ће ширити своја снажна крила!

Под Лонђеном, 15. јануара 1914.

Момчило

Памћење и таленат

У последњем броју франкфуртског недељног часписа »Преглед« објављује др. Ернест Шулице чланак »Памћење великих људи«, у коме се подробно бави са добрим или управно сјајним памћењем као саставним дијелом генија. Постоје двије врсте памћења: акустично памћење имају

Из друштва »Цетињска Читоница«. На Савин-дан, 14. ов. м. Друштво »Цетињска Читоница« одржало је своју редовну Скупштину на којој су сви извјештаји, спремиљени од стране Друштвене Управе, једногласно примљени као исправни.

Иза тога је бирана Управа. Изабрана је стара Управа и то: за председника, г. Гаврило Церовић; за потпредседника, г. Љубомир Гломазић; за секретара, г. Митар Јовановић; за благајника, Перо Милошев Почек; за књижничара, Јован Д. Мартиновић; за чланове управе изабрани су: Ђакон Иво Калуђеровић и г. Перо Калуђеровић; за замјенике: г. Владислав Новосел и г. Андрија Поповић. За економа је изабрат г. Михаило Рајнвајн. У Надзорни Одбор ушла су ова господа: Вуко Вулетић, Јован Хајдуковић и Ристо Андрић.

РАЗНЕ ВИЈЕСТИ

Председник француске љевице. За председника федерације љевице изабран је једногласно Аристид Бријан.

Суђење у Валони. »Винер Алгемајне Цајтунг« јавља да су Бекир ефендија и његови другови, који су дошли на »Мерану«, осуђени на смрт. Међународна контролна комисија има право да да помиловања.

Снијег у Босни. Јављају из Сарајева: У цијелој околини нападао је огроман снијег. Многи возови остали су на прузи затрпани снијегом. На неким мјестима снијег је нападао у висину од 2 метра.

Оставка Исмаил Кемала. Повлачење Кемалово није важан догађај, јер ће и онако кнез Вид доћи кроз кратко вријеме у Арбанију и образоваће владу. Нове борбе у близини Елбасана између присталица Исмаил Кемала и Есад паше завршене су.

Према извјештајима из бечког министарства спољних послова, Исмаил Кемал поднио је оставку под условом да и Есад паша одустане од агитовања са својим турским пријатељима. Исмаил Кемал ће отићи у иностранство.

Есад паша. Есад паша је изјавио кореспонденту »Нове Слободне Пресе«: Бекир је долазио у Драч и покушао да ме задобије за своје пројекте, али како сам се ја покорио ријешенима Европе, извјестио сам конзуле у Драчу о Бекировим пројектима, но тада се нашло да моји извјештаји нијесу ни од какве важности. Бекир је затим отишао у Валону и отпочео преговоре са Исмаил Кемалом, који је поставио Пренк-Биб-Доду за потпредседника привремене владе, у намери да сам отпутује у иностранство те да за вријеме његова одсуства изабје револуција и да сва одговорност падне на Пренк-Биб-Доду; али је међународна комисија на вријеме извјештена о свему.

Односно Епира, Есад држи да кнез Вид може ускоро издати наредбе властима у Коричи и Аргирокастру да се уведе ред, ако гувернери тих крајева добију сваки бар по 500 војника.

Италија и Арбанија. »Еко ди Бергамо« јавља да је 78-ми пук у Бергаму добио

организатори, војсковође, државници и владаоци. По правилу обје врсте памћења, сливене у једно образују величанствено опште памћење.

Најсјајније памћење, које се икад дало примјетити код једног државника, имао је без сваке сумње Наполеон.

И истакнути научари имају одлично памћење. Лине је на примјер имао особито добро памћење за имена и облике. Дарвин је располагао извршним памћењем за појаве и појединости облика. Кивијево памћење обухватило је у чудној мјери најразличније ствари.

Де Кондале је имао изванредно памћење. Као ученик добио је у гимназији на граду, зато што је знао на памет пет првих књига Енејиде!! (Разумите г. г. Матуранти. Сарадн.) Исто тако и за представнике духовне науке јесте памћење од највеће вриједности. Тако се етичар Тома Карлајл одликовао извршним памћењем, које му је омогућавало да нагомила управу невјероватно обиље знања у својој мозгу, тако да је он постао не само далековидни историчар, него га је обилност материјала оспособила, да постане у Енглеској најбољи теоричар. Он је био у стању, да изазове у свом памћењу многобројне стране разних писаца, које је он само читао, а не и проучавао.

Наравно да памћење не мора бити основница генијалне делатности, јер има много идиота, који се одликују ванредним памћењем. Слабим памћењем одликовали су се: Њутн, Кант, Хелмхолц и Гете. Мно-

ПОДЛИСТАК

ПЛАЧ СКАДРА*)

и паде тврди Скадар. Преко крви, преко лавина палих јунака, прелијећу чете те прсима оборнише пашце. Барјактар граду лети, последњу снагу прибира, сикће крв из рана, а он је зауставља рањавим рукама, заклања крајевима куршумима пробијаног, крвљу напојеног барјака. Барјака, који поносито носе и под њим гинуше ките нових Југовића. Хероји! би им опијело, подглавље сура струка и ослобођена српска земља; покрише се неумрлом славом и признањем дохонне коју проширише.

Све што ближе, јасније се чује како шкрипи каључ стародорне градске капије. Барјак заклањиваше мрка лица храбрих осветника. Чете пред градом, паше на предају. Кроз отворену капију покуља из града задах смрти, ронетва, које се бијаше зацарило. Побједници на бедемима побнше барјаке, огледаше се, капе у вис погледаше: Наш је Скадар! Слава борцима! Гледају јарко сунце, како дивно гори, сјајно и топло као никада прије. Кроз његову зраку гледају како се крвним барјаци вију свуда око града. Онај на граду, рек' би, са златним крстом.

*) Сестри на сузу, у заробљеном граду.

налог да буде спреман за одлазак у Арбанију.

Вулкан у Јапану. Десиле су се нове вулканске ерупције на острву Сакурашима. Становништво, обузето паником, разбјегло се.

Штрајк у Лисабону. Штрајкачи су изабацили из шина три железничка воза. Више путника је рањено.

Генерал Пикар. У Амieniu умро је бивши француски министар војни генерал Пикар, услед ране, коју је задобио у науду с коња.

Нереди у Арбанији. »Албанише Кореспонденц« изјављује: Последњих дана распростирају се се вијести о тобожњим крвавим борбама у Арбанији; неке од тих вијести казивале су чак да су Есад пашине трупе освојиле Елбасан, да вароши букти у пламену, да су мухамеданци извршили покољ над хришћанским становништвом. Са арбанске се стране констатује, да су те вијести које већином распростира »Атинска Агенција«, потпуно неосноване. Као што се већ зна, у Арбанији се сада воде страшне партијске борбе, али све до сада није дошло до крвавих унутрашњих борба. У елбасанском крају борбе се о власт Есад пашина партија с присталицама Исмаил Кемаловим, чији је појвереник Акиф паша, елбасански гувернер. Можда је при томе и долазило до употребе терористичких средстава, али тек саопштења о покољима потпуно су измишљена.

Есад паша и Малисори. »Албанише Кореспонденц« јавља из Драча: Услед преговора Есад пашиних с Малисорима, придружио се велики дио брђанских племена сенату средње Арбаније, чији је председник Есад паша. Већ седам племена послало је Есад пашин телеграм ове садржине: »Поглавари народа свих седам племена изјављују, да се од свег срца с вама слажу и моле, да се што прије поставе кајмаками и административни чиновници за седам баријака«.

Младотурци и Арбанаси. »Наје Фраје Пресе« доноси у телеграму из Драча разговор свога дописника са Хасан бејом из Приштина. Хасан беј је изјавио, како се нада да ће се побољшати односи између Младотурака и Арбанаса, пошто интереси и једних и других морају ићи паралелно. Он је најодлучније пристао пријатељски однос са Младотурцима, и ако Турци тврде, да је он у своје вријеме, као члан турскога парламента, организовао против њих устанак на Косову. За тако што он би прије имао разлика данас, када је Турска изгубила своје европске посjede. На дописничково питање, како он замишља будући однос Арбаније према Бугарској, Хасан беј је одговорио, да има већ више година, како су Арбанаси у тијесном пријатељству с Бугарима. Разумије се да ће се то пријатељство и у будуће његовати на добро објеру земаља, али то још не значи, да се не могу одржавати пријатељски односи Арбаније и према другим балканским државама. Овоме питању мораће и будући кнез да поклати озбиљне бриге, и надати се да ће он заједно са будућим министарством умјети да нађе рјешење, које ће бити повољно за Арбанију. У Арбанији, нарочито у областима гдје управља Есад паша, влада потпуно мир и ред. За вријеме турскога режима бивало је у тим областима по 15 до 20 убиства недељно; а сада, откако је управља Есадова влада, десило се свега три убиства и дотичне кривце достигла је заслужена казна. Хасан је увијерен, да ће се

го мучније него ли слабо памћење осјећају велики људи, кад снага памћења услед превеликог напрезања мозга постепено или изненада попусти. Тако се Ферди већ рано тужи на оскудицу свога памћења.

Из ове скице излази, да талентиранни људи треба да имају добро памћење.

Експедиција за Јужни Пол

Велики лондонски лист »Тајмс« публиковао је писмо сир Ернста Шаклтона чувеног енглеског експлоратора. У писму сир Шаклтон саопштава да намјерава предузети једно путовање на Јужни Пол.

Сир Шаклтон ужива у цијелој Енглеској велику популарност, и својим писмом изазвао је огромне симпатије и интересовање. Према томе сигурно је да ће Енглези богато потпомоћи ову Шаклтонову експедицију. Већ су новине донијеле да су неки велики енглески банкарци уписали знатне суме као своју помоћ да се ова експедиција на Јужни Пол изведе.

Шаклтон ће поћи на Јужни Пол из неког јужно америчког пристаништа. Из Веденског Мора поћиће експедиција трудећи се да пријеђе са свим неоспитане крајеве Јужног Пола док не стигне до постављене сврхе.

Сада је први пут, од како се чине експедиције за Сјеверни или Јужни Пол да полазе из Америке. Због овога је изазвано велико интересовање и у самој Америци.

успоставити потпун ред и мир, чим принц од Влада дође у Арбанију.

Аустрија и Италија. Италијански амбасадор у Бечу херцег Авариа конференсио је дуже вријеме с графом Берхтолдом, којом је приликом било додирнуто и питање о евентуалним нарочитим мјерама за одржање реда у Арбанији. У погледу Арбаније влада потпун споразум између Рима и Беча.

Из Арбаније. »Албанише Кореспонденц« јавља из Вилоне: Досадашњим исљећењем вођеним над Бећир-бејом и његовим друговима, утврђено је, да је у Цариграду скрејена завјера, која је била неома разграната и у којој су имали учешћа и званични турски кругови. Последњих дана пристала су овдје уз обалу два брода аустријског Лојда, на којима је било више турских официра арбанашког поријекла, а међу њима и рођак Бећир-беја. Жандармеријски официри, који су овдје строго морте на све присијеле странце, с мјеста су ухапсили те официре и нашли су код Бећир-бејовог рођака документа која све њих компромитишу. Пронеси се глас, да је последњих дана један Лојдов брод, на коме је — вели се — било сто турских војника, пошао из Цариграда прије него што је откривена завјера, и да је продужио пут за Трст, не додирнувши нигдје албанска пристаништа.

Против грчких чета у Епиру, које би могле да ометају арбанашке трупе у вршењу окупације, послате су довољне трупе.

У Драч је стигло више угледних арбанашких првака, да изјаве своју солидарност са Есад пашом. Међу њима је и бивши војни министар привремене авлонске владе Мехмед паша. Осим њега ту су још и Азис паша и Хусејин Нухед-беј.

Из турске војске. Цариградски листови изјављују два расписа министар војног. Једним се наређује муслиманским и турским трупама тачно вршење њихових религиозних дужности, јер — вели се у наређи — војска без религије нема никакве вредности. Другом се наређбом забрањује официрима, под пријетњом да ће бити стављени у пензију или на пола плате, да пију по јавним локалитетима.

Против окупације Арбаније. Силе Тројног Споразума противне су поморској демонстрацији на арбанашкој обали и придружиле јој се само ако аустро-италијански ратни бродови тако оду, како би сачували престиж међународне контролне комисије; али су најодлучније противне искрцавању трупа или употреби за војне операције у Арбанији оних трупа што се налазе у Скадру.

»Журнал де Деба« јавља из Берлина: Према последњим вијестима, стави се Арбанији није толико озбиљно да би изаскивало војничку окупацију, којој је и принц од Влада судио противан.

Снијег у Румунији. Велики снежак пао је у Букурешту и у цијелој земљи.

ТЕЛЕГРАМИ

Љуш I. Веницелоса.

Берлин, 10. јануара

Веницелос је отпутовао у Беч, а затим ће ићи у Петроград, Букурешт, Биоград и Солун. — Бечки Кор. Биро

Један од бродова ове експедиције поћиће од Новог Зиланда, а изабраће за своју базу Росново Море, у близини до Макмурског мореуза, који је служио са базу Скотове експедиције за Јужни Пол.

Као све друго; тако је и провијант орло важан за ово опасно путовање. Сир Шаклтон вјерује, да ће своју сврху постићи за шест мјесци, и да ће се вратити натраг, у Енглеску, маји 1915. године

Шаклтонов помоћник биће и Франк Јулд, стари »парадни вук« који је већ био у првој Шаклтоновој експедицији.

Међу члановима ове нове експедиције има неколико геолога биолога. Званична Шаклтонова експедиција носиће име: »Царско британска прекоморска експедиција«.

Сир Шаклтон је новинарима, који су га интервјуисали рекао ово:

»Наш је задатак да почнемо тамо гдје су други стали.

Ако наше путовање буде увјенчано успјехом, ја се надам да ће наука да буде јак обогаћена.

Ми ћемо поћи из Буенос Аиреса у првим данима октобра 1914. године. Експедицију чине 12 чланова. Екипаж на два пароброда чиниће 42 човјека.

Сви чланови експедиције мораће да науче да кувају, и ако тамо носе огромну количину конзерви,

Осим тога ми ћемо повести 120 паса, од којих ће једни бити из Аласке, а други из Сибира, који су навикли на хладноћу«.

Беч, 17. јануара

Веницелос је стигао овамо јуче послерије подне. — Бечки Кор. Биро.

Задужбина Романова.

Петроград, 16. јануара

Катедрала у спомен тристагодишњице дома Романова, свечано је освешћена у присуству Цара, србијанског престолонаследника, великих кнежева и великих кнегиња. — Бечки Кор. Биро.

Јова влада у Арбанији.

Валона, 16. јануара

Контролна комисија именовала је мјесто бивше провизорне владе ову централну владу: шеф, Фејзи беј; начелник, Пага; правда, Чако; финансије, Гиракузи; просвјета, Леф; поште, Нози. — Бечки Кор. Биро.

Ј. Делкасе.

Петроград, 17. јануара

Коковцов дао је ручак у част бившег француског посланика, г. Делкасеа. Ручку је присуствовао Сазонов, Пашић, Министар Војни и шеф генералштаба. — Бечки Кор. Биро.

Кагошима

Кагошима, највеће и најљепше вароши у јужноме Јапану, нестало је, дакле, као и Помпеје: засула ју је киша од пепела, лаве и стијена. Вулкан Сакура-шима уздиже се на једном острвцу, које има четири миље у пречнику. Морски рукавац, који одваја Кагошиму од острва, није шири од три миље. Снага ерупције морала је бити ужасна, када је могла на даљини од неких пет миља, колики је размак између оба кратера и вароши, имати онако силно и трагично дјејство.

Био сам у Кагошими у августу 1905., када се у Јапану очекивало закључења мира с Русијом. Дошао сам тамо нарочито зато да се погледам на вулкан, који се уздиже на висину од 1200 метара, који је, дакле тачно колики и Везув.

Кагошима, чиста умињена варош са својим карактеристичним кућицама, дражесно понизаном у крај њеног залива, била је она јапанска варош која је морала да поднесе најсуровије последице првог дипломатског додира између Енглеске и »царевине сунца које се рађа«. Њоме су — као вишестолетним ратним мјестом покрајине Сатсума — управљали чланови племићке породице Шимасу, господари Сатсуме, Осуме, Хале и Јуријуту. Један енглески дописник, неки Ричардсон, био је те хуле среће да се задеси у околини Јокохаме, кад је пролазио дајмио или господар Сатсуме са својом пратњом. Самураји, који су сачињавали ту пратњу, сматрајући да тај Енглец није одао дужно поштовање њиховом поглавци, плануше гњевом и сабљама га исекоше на парчад. Енглеска затражи да јој се да најсвечаније задовољење. Јапан чак и не одговори, али и на енглески одговор није се дуго чекало.

15. августа 1863. појави се изненада пред Кагошимом једна енглеска ескадра са седам убојних бродова, под командом адмирала Кипера. Не давши становништву чак ни толико времена да спасе го живот, ескадра отвори паклену ватру на утврђења и варош. Три четврти вароши и сва утврђења разорена су за врло кратко вријеме. Иза бомбардовања дошла је и друга несрећа тога истога дана духнуо је ураган који је разбуктао пожар и довршио оно што тонови нијесу стигли да учине. Мали и слаби јапански гарнизон јуначки се бранио с оно тонова што их је имао на утврђењима, све док је било и једног човјека у животу. На енглеским бродовима погинуло је од јапанских топова 63 Енглеца, а међу њима главом сам командант адмиралског брода.

Од тада дана у становништва покрајине Сатсума разбуктала се силна и неодољива мржња против Европљана и свега што је европско, и када је доцније послите петнаест година, готово мирним путем изведена у средишњим и сјеверним покрајинама аристократка револуција која је донијела данашњи устанни режим, цијела Сатсума, с дајмијем Такаморием на челу, уста на оружје, да не да да се ма у какве дипломатске и трговачке односе ступа с проклетим Европејцима.

Кагошима је и по други пут била пљигн огња и мача, и дајмио Такамори, кога су као каквог вука јурили царски војници да га ухвате жива или мртва, распори себи трбух у шуми од канфора, мало даље од своје несрећне вароши.

Походио сам у кагошимском гробљу гроб последњег господара Сатсуме. Он је

покривен обичном плочом, око које се понизало неколико стотина других, таквих истих плоча. То су гробнице вјерних самураја, који су се поубијали на очи свога господара за вријеме тог ужасног устанка. Становништво покрајине Сатсуме, које је у својој побожности долазило непрестано да ода пошту гробу Такаморијеву и његовом невидљивом духу, похитаће да с њега скине пепео и лаву, те ће се гроб и опет свечано бласлати усред зелених канфора. Јер и ако је Фудо, бог ватре, за навијек разорио главну варош, остало је у покрајини становништво, у чијој ће души вјечно живјети успомена на Санта Такаморија, јуначког бунтовника.

* * *

Један парни чамац ратне морине превезао ме је за непуну пола сата од Кагошима на острво Сакуру. На западу гомилали су се сурни облаци, које су пресјецале муње. Било је доба када бјесне тајфун и самртни страх ме је обузимио при помисли на оно што сам доживио на једној јапанској торнедњачи на недјељу дана раније, када смо путовали од Кореје ка Нагасакију. Али дивна и бујна вегетација одагна ми те језовите мисли о тајфунима; на све стране протезала су се непрегледна поља од шећерне трске, која су овдје ондје просјецали кључали извори; праве шуме од канфора, огромни бамбуси и лијандери; то натрено острво чинило је на човјека утисак као да је донесено из неког тропског краја.

Ноћ проведох у једној гостионици малог остраског села Аримура, настањеног самим рибарима. Сви млађи људи били су у рату, те када сам замолио сопственика хотела, да ми нађе за сјутра дан каквог вођи, пошто сам рад да се попнем на врх вулканске планине, тај човјек поклати ми се дубље него обично и рече ми, како, на своју велику жалост, не може да испуни моју жељу: »Опростићете, милорде, али овдје у нашем селу има још само дјеце и старца, који нијесу кадри да вуку пртљак до на врх брда. Даћу вам четири или пет жена које знају пут«.

У том тренутку угледах једног полицијског стражара гдје улази у хотел. У унутрашњости Јапана ни један странац не може ни за један сат умаћи будном оку полиције. Видјевши ме, позорник се узе клањати и разбирати за моје драгоцену здравље. Да не бих и даље мучио тога службеника јавне безбједности, одмах му показах свој пасош. Утисак што га је тај пасош на њ учинио био је чудесан: потписи Тога, Кодаме, Ногија морали су му се учинити као нека небесна свјетлост, која га је засјењивала. То су била имена трију божанства. Позвах позорника на вечеру, да мало с њим ћаскам, јер је прилично добро говорио карактеристичним енглеским језиком. Причао сам му неке епизоде из опсаде Порт-Артура, а он је моје ријечи преводио на јапански присутнима који су ме били окружили. Све служавке хотелске скупиле су се око мене, желећи да виде Енглеца, који је био очевидац њиховог великог рата! За тај честити свијет сви су Европљани Енглези; имао сам муке док сам им објаснио да сам Италијан и да ме никакве сродничке везе не спајају с људима који су их бомбардовали 1863.

Сједјели смо до неко доба ноћи. У рану зору пробуди ме неки сребрни смијех. То су се смијале служавке, које су ми прстом упирале у оног позорника. Он је на веранди постројавао жене што ће ми бити вође и носити мој пртљак. На глави су имале рубац, који их је штитио од сунчане жеге, на себи кимоно, а на погама гете. Дежмекасте, широких леђа, изгледало је да су се могле такмичити са Самсоном у ношењу бремена на леђима. »Та биће ми довољно двоје, рекох позорнику «Не, одговори ми, узмите три. Једну, да носи шатор и покриваче, јер ако вас ухвати магла или ураган, мораћете да ноћ проведете тамо горе; друга ће носити храну, а трећа ће служити да њих смијељује«. Пристадох на његов предлог: Јапанци су увијек добри организатори. За трен ока напунисмо бамбусове котарице и гимнастичким корацима кренусмо се на пут, поздрављани одушевљеним »сајонара«.

Небо је било ведро а ваздух потпуно чист. У добу тајфуна на Жутом Мору или је потпуно ведрина без и најмањих испарења или су тако густе магле да се не може ни на један метар даљине видјети. Ишли смо земљиштем, које је било пуно угашене лаве и стијена и врелих и сумпорових извора. Овдје ондје види се тек понеки бамбус или лијандер. На врху планине спазих биноклом лак облачак од дима. Почесмо се пети уз брдо једно за другим под јаким сунчаном приликом; сјетих се Везува; али видјех да је пут на Сакуру куд и камо тежи и опаснији. Послије два сата погледах на анеронду и видјех да смо били на 700 метара висине; напријед још пола сата доцније жене, пошто су се тихим гласом нешто посајетевале, наједаред стадоше и, пошто ми се дубоко поклонисше, спустише се на плочу од лаве. »Дан десу ки?« упитах их ја, што је значило: Шта значи то? »Нани

ка тебетај» одговори једна од њих: »Мо-
рамо да једемо«.

— Добро, једите и одморите се до миле
воље.

Из једне кутије од картона жене изва-
дише неколико великих лонти куваног пи-
ринча, који је био посут прахом рибе
осушене на сунцу. И... узеше жвакати! Ја
сам дотле посматрао дивну панораму што
се протезала пред мојим очима. Острво
лежи у дну једног просторног залива који
је дуг 40, а широк 20 миља. На западу
бијелиле су се кагошимске кућице, а на
југу, на уласку у залив, уздизали су се
руменећи се од сунца, врх вулкана Кајмон-
даке и врх вулкана Киришме. Дубоку
тишину реметила је кад и кад потмула
подземна тутања.

У подне, после пет сати хода стигосмо
до на врх. На сјеверо-западној страни на-
ђох мали угашени кратер који је непре-
стано мировао од оне страшице ерупције
у 1879; дубок је стотинак метара. На ју-
гоисточној страни обихоу нивице кратера,
који још ради. Пошло ми је за руком да
се спустим у његову унутрашњост око
150 метара што сам контролисао на ане-
риоду; даље нијесам могао ићи, јер су ме
сумпорна испарења почињала до гуше. Са
нивице кратера оне три жене су ме дози-
вале, престрављено машући рукама.

Једва се успужах и изиђох на земљиште,
које је било од самог пепела и лаве. Тада
видјех зашто су ме моје носачице и во-
диље онако преплашено дозивале да се
вратим. Море од облака дизало се оздо и
обанијало цијелу планину. То је била магла,
ужасна летња магла жутог мора. Узех да
се савјетујем са самим собом: до ноћи још
наићиће вјетар и рашистити ту маглаш-
тину. Али ако би с вјетром дошао циклон,
онда ће тек бити несреће. Потребно је
дакле наћи какво склониште са сјеверне
стране, да би се преноћило.

Баших један поглед на бусолу и онда
се одмах кренуо у сјеверном правцу.
Пролазили смо покрај многих пукотина
у земљи, које су се димиле, и после је јед-
ног сата хода нађосмо лијепо склониште
под једном стијеном. Магла поче нас уви-
јати, те осјетисмо хладноћу. Од 35 сте-
пена у хладу термометар се спустио на
10 степени. Резанех шатор и, страхујући
од вјетра, утврдих га с неколико каменова.

Вече нам је прошло брзо. Шатор се
разлегао од веселог смјеха мојих трију во-
диља, које су се смијале мом ружном ја-
панском изговору; али су у тај свој сми-
х, у то своје исмијавање, умјеле да унесу
толику драж, толико поштовање! И како
су биле веселе док су спремале вечеру на
шипритусној справи! Вечерали смо куна-
ног пиринча с пилетином, конзервиране
рибе, чаја, вискија и саке-а.

У том тренутку не бих се био усудио
ни да помислим, да ће се после неких де-
вет година оне панине вулкана, што су
биле онако мирне и гостољубиве, наједан-
пут отворити и да ће из њих посуклати
море од ватре које ће прогутати Ари-Муру
са свима његовим становницима и разо-
рити дивну и веселу Кагошиму.

* * *

Магла се развила у освитак. За три
сата сиђосмо здраво и весело у Ари-Муру.
Лоренцо д' Ада

ПРОСВЈЕТА

Припрема за I. пјевачку славу Срба пјевача.

Јављају нам им Сомбора: Сви одсједи
приређивачког одбора развијају живу акци-
ју, како би остварили успех ове значајне
културне славе српске. Ових дана је одр-
жао сједницу одбор за смијештање гостију.
Ријешено је, да се умоди управа општине
основних школа, женске и мушке прена-
рандије, више дјевојачке школе, вјежбао-
нице, интерната и Срп. Читаонице, да
уступе просторије за смијештање гостију.
У овим дворанама ће бити смјештени гости,
и то у засебним зградама пјевачице са
својом пратињом, у засебним зградама пак
пјевачи. Код пјевачица ће у свакој дворани
по два члана Женске Задруге бити дежурне
домаћице, а код пјевача вршиће ову дуж-
ност мушки чланови приређивачког одбора.
Свака дворана код женских имаће по једну
послужавку, а код мушких послужитеља,
који ће стајати на услузи гостима. Осим
тога обихиће чланови Женске Задруге све
породице и домове и замолиће, да по мо-
гућству приме у стан госте. Овамо ће се
се смјестити изасланици и заступници ли-
стова и разних установа. Чим се сазна
број пријављених пјевача и пјевачица, од-
мах ће се постарати за потребан број по-
стеља и осталог нужног намјештаја.

Финансијски одбор ће ових дана држати
сједницу, да ријеши наруџбину плаката,
дописница, спомен плакете и грађњу пје-
вачке арене. Овај ће се одбор обратити
циркуларном молбом на све српске уста-
нове, да ма и најскромнијим прилогом

притекну у помоћ, пошто је организаци-
они рад Савеза и приређивање пјевачке
славе општа српска ствар, од које ће по-
тећи општа корист за културни напредак
наш.

Новинарски одбор ради на уређењу вођа
кроз Сомбор, у коме ће бити кратак опис
Сомбора, његова прошлост и садашњост,
његова улога у животу народа српског,
даље све оно, што је сваком госту по-
требно знати у вези са славом.

Овдје се дакле у центру ради, али сав
тај посао остаће без успеха, ако се пје-
вачи и са стране не одазову са исто то-
лико љубави, са колико се овдје у цен-
труму приушло послу. Управа Савеза и
овим путем моли све пјевачке дружине, да
свој долазак, број учесника, пут којим до-
лазе и кад стижу, које пјесме мисле пје-
вати, најкашиће до 1. фебруара г. 1914.
неизоставно пријаве. Ваља исходити по-
пуст код жељезничких и паробродских
управа, ваља набавити постеље и све оста-
ло потребно за преноћиште и тако даље.
Ако учесници не пријаве свој долазак бла-
говремено, све ће то бити немогуће исхо-
дити и набавити, те ако ток цијеле славе
не буде текао у потпуном реду, имаће
учесници себи то да припишу. Ваља да се
пријаве пјевачка друштва већ и за то што
прије, да би им се послале партитуре за
заједничке пјесме, које треба да се добро
унијебају, како би ова слава била, не
празно весеље, него права културна слава
високога степена.

Кочићево вече. Пишу нам из Београда:
Неколико књижевника, другова тешко обо-
љелог нашег књижевника г. Петра Кочића,
приредили су синоћ 9. ов. м. у Срп. Краљ.
Нар. Позоришту Кочићево вече са бира-
ним програмом.

У програму су биле ове тачке: 1. Бинички:
Еквиницију, увертира. 2. Кочић: »Из књиге
староставне Симеуна Ђака«. 3. Христић:
Ненија, симфонијска тужбалица. 4. Кочић:
Пјесма младости и 5. Кочић: Јазавиц пред
судом.

Позориште је било дупком пуно, а и
програм је изведен врло добро. Особито
се одликовао у улози Давида Штрпа г.
Тодоровић, представивши нам прави тип
љутог крајишника, који трпи, страда и
опет се животу и животу и слободи нада.
Тужбалица Христићева и пјесма младости
Кочићева, које су слиједили једна иза друге
добро су се попуњавале, јер Кочић рије-
чица — пјесмом тужи за својом изгубље-
ном младости, Христић тужи тоновима —
музиком. У тој пјесми видимо, како је
силна и дубока Кочићева »жиза за младост«,
да се послужим пјесмама Ђуре Стан-
ковића, како он очарно обликује своју
младост која га остања, али на жалост
ни од неког времена ево жалимо и ње-
гову младост и старост — његов живот,
који се лагано али сигурно гаси.

Старо српско право. Написао Јеврем
Герасимовић, Београд 1913. Штампарија
код »Просвете«. Цијена 2 дин. стр. 94.

У овој концизној студији писац је дао
врло прегледну слику о српском државном
уређењу у Средњем Вијеку.

Књига је подијељена у четири одјељка.
У првоме се одјељку говори о распореду и
својини земље, државним областима, жупа-
ма, селима, градовима, трговинама, о приват-
ној непокретној својини, државној, власте-
оској, црквеној и др. У другом одјељку гово-
ри се о народу: слободни људи, властела,
више свештенство, владалац. Трећи је по-
свећен излагању организације свјетовне и
црквене власти и о разним врстама судова.
У закључном одјељку говори се о вјери,
трговини и међународном праву.

Млади писац успио је да овај обиман
материјал лијепом среди и пружи читао-
цима могућност да добију тачну представу
о уређењу наше старе државе.

Франси де Презансе

Прије неколико дана умро је у Паризу
Франси де Презансе, велики француски
политичар, стални извјештач за буџет
француског министарства иностраних дјела.

Његовом смрћу Француска губи извр-
сног политичара, који се умно цијелим над
свим интригама и ситним погледима и
створити широк круг поштоваца и међу
својим политичким противницима.

Племић по рођењу, пјесник по осјећању
високо културан човјек, ипак је имао ве-
лике љубави према изроду и његовом кул-
турном напретку.

Његова политичка борба отпочела је
доцније, пошто је пуних десет година
провео у разним дипломатским звањима.
У тренутку кад је његова дипломатска
каријера показивала да ће достићи врхунац,
напустио је дипломатију, и отишао у по-
литику.

Поред свих својих сјајних дарова није
могао одмах да уђе у политичку странку
према којој би имао симпатије. Он је
мorio да дуго ради, док се истакао и за-
узео најугледније мјесто.

Његови први политички чланци, које је
»Фигаро« допио, одликовали су се поред
стилске сјајности, ријетком логиком, ду-
боким познавањем ствари и објективношћу.

У почетку је писао чланке о унутраш-
њој француској политици. После је пре-
шао да се бави спољном политиком, у
којој је отпочео своју каријеру.

Француска републиканска странка при-
вукла га је себи. На прошлим изборима,
на којима се кандидовао као посланик, он
је победио противнике, чији је аутори-
тет био јак и који су према дотле непо-
знатом Презансеу изгледали као богови.

У првом сјајном говору држао у фран-
цускоме парламенту о буџету министар-
ства спољних послова учинио је, да му је
идуће године повјерено мјесто извјештоца
за буџет министарства спољних послова.

Када је избила позната Драфусова афера,
он се приближио социјалистима.

Од тада се стално кандидовао као со-
цијалистички посланик, и стално је биран
за француски парламент.

Последњи његов чланак у »Тану« био
је о балканским догађајима. У њему је
заступао и доказивао да Европа треба
Србији да створи излазак на Јадранско
Море.

ПРИВРЕДА

**За пољску привреду и сточарство у
Босни и Херцеговини.** Пољопривредни
савјет у Босни и Херцеговини на сво-
ме састанку претресао је предлог о
подизању пољске привреде и предлог о
сузбијању болести домаће стоке. Првим се
предлогом тражи зајам од 4.500.000 круна,
којим би се у току 5 година набавило за
1.450.000 круна приплодних бикова, за
200.000 круна приплодних нерастова и кр-
мача, за 100.000 приплодних овнова и за
500.000 приплодних пастува. На одржавање
пастушких станица утрошило би се 800.000
круна. Остатак од 600.000 круна утрошио
би се на оснивање пољопривредног инсти-
тута и на отварање нових пољопривред-
них станица.

У погледу сточарства гајиће се пшча-
ска, ечталска и инталска говеда. Српске
свиње ће се укрштати са домаћом расом,
али само у крајевима, који извозе дебеле
свиње. За домаћу потребу гајиће се ен-
глеска пашина. Од коња и оваца гајиће
се домаћа раса. У мјесто ангорских коза
гајиће се санска и столноградска.

Српска Централна Банка за Приморје.
Пишу нам из Дубровника: Почетком ове
године основана је у Дубровнику ова банка
са капиталом од 500.000 К. а оснивачи су
јој Савез српских привредних задруга на
Приморју са свим његовим задругама, и
Српска Централна Банка за Босну и Хер-
цеговину. Упис капитала је сјајно успио,
према томе је брзо, скоро без икакве ре-
кламе, те је капитал био преуписан око
200 тисућа К. тако да су оснивачи сип-
или уписиће у једне дане.

Банка је у првоме року цен-
трализација српске привреде на Приморју,
те је банка одмах у почетку преузела на
себе лијепу развијене послове Централне
касе српских привредних задруга, која је
до сада према својим скромним средствима,
била новчана матица српских привред-
них задруга, те нова банка има да развије
тај започети рад.

Органи банке су се овако конституирали:
предсједник: Др. Антун Пуљези, градоначел-
ник Дубровника и велепосједник, Дубров-
ник; потпредсједник: Луко Маркиз Бона,
предсједник Савеза и велепосједник; дирек-
тор: Др. Милорад Недељковић, директор и
члан управног одбора Српске Централне
Банке за Босну и Херцеговину; чланови:
Ђорђе Драшковић, трговац, велепосједник
и члан управе Српске Штедионице у Ду-
бровнику; Антун Сухор, управитељ покра-
јинске болнице и члан управе Савеза; Буру
М. Марић, секретар и главни ревизор Са-
веза у Дубровнику; Мирко Коменковић,
поједник и управник Српске Кредитне
Задруге у Херцеговини; Душан Амановић,
начелник, трговац и члан управе Српске
Кредитне Задруге у Книну.

Савјет: Александар М. Бесаровић, трго-
вац и велепосједник, потпредсједник Срп-
ске Централне Банке за Босну и Херцего-
вину у Сарајеву; Димитрије Д. Кочевић,
трговац и велепосједник, члан Српске Цен-
тралне Банке за Босну и Херцеговину у
Сарајеву; Ђорђе Јовановић, трговац и пред-
сједник управе Српског Кредитног Завода
у Тузли; Јово Радетић, трговац и члан
управе Српске Централне Банке за Босну
и Херцеговину у Приједору; Др. Рудолф
Сарделић, адвокат, правни консулент и ре-
визор Савеза, Котор; Др. Филип Лазаревић,
лијечник и члан управе Српске Бокешке
Штедионице у Котору; Гојко Ђатовић, на-
челник и управник Рисанске Кредитне За-
дуге у Рисну. Надзорни одбор: Васо Ри-
стић, директор Српског Кредитног Завода
у Тузли; Михајло Букић, вицедиректор
Српске Централне Банке у Босни и Хер-
цеговини у Сарајеву; Петар Лукетић, тр-
говац и благајник Српске Кредитне За-

друге у Будни; Јово Тошовић, књијар у
Дубровнику, Јово Перић, благајник Срп-
ске Кредитне Задруге у Кистањама; Ђорђе
Доброта, благајник Српске Кредитне За-
дуге у Скрадину; Јово Берић, књиговођа
Српске Кредитне Задруге у Книну. Цен-
зорски одбор: Димитрије Бубало, трг.; Јово
Бердовић, трг.; Стево Љубибратић, трг.;
Божо Мартиновић, поједник; Милишић,
трговац и члан управе Српске Штедионице;
Иво капет Папи, велепосједник члан уп-
раве Српске Штедионице и члан надзор-
ног одбора Дубровачке Трговачке Банке;
Божо Пилато, велепосједник и члан управе
Српске Штедионице; Васо Милишић, трго-
вац; Вишко А. Свилокос, поједник и чи-
новник Дубровачке Паробродарске Пловид-
бе; Перо Шутин, поједник и члан управе
Првог Далматинског Трговачког Друштва;
Иво Шуберт, трговац; Јово Тошић, књи-
жар — сви из Дубровника. У свим мјестима
Далмације банка има своје поузданике. Ста-
лни повјереник управе: потпредсједник Луко
Маркиз Бона; директор; Др. Милорад Не-
дељковић; замјеник директора, Август Мин-
чек. У свим мјестима Далмације и осталога
Приморја банка има своје изравне везе и
представнике. Обавља све послове, који
засјецају у балкански дјелокруг. Најтоп-
лије препоручујемо ову нову српску уста-
нову свим нашим пријатељима за оне по-
слове које би имали на Приморју.

КРАЉ. СРП. ТРГОВАЧКА АГЕНЦИЈА У Александрији (Египат).

Agence Commerciale du Royaume de Serbie
ALEXANDRIE, Egypte.

Адреса за телеграме: Yelitch—Alexandrie.

Недјељни извјештај са Александријског трга

ВОЛОВИ:

из	заостало из пр. нед.	уведено	закљано	остало у карант.
Србије	—	—	—	—
Турске	—	—	—	—
Сирије (Бајрута)	—	52	52	—
Др. земаља (Кипра)	—	28	28	—
Домаћих	—	—	—	—

Цијена је овчетини на велико у кланици
динара 1,85—2,05; говеђини 1,80—2,—
ока меса.

ЦЕРЕАЛИЈЕ (за 100 кгр.):

Пшеница 22,50; Јечам 17,50; Кукуруз
16,50; Пасуљ 25—50. динара.
Трошкови износе 3,10—3,30 динара на
100 килограма до Александрије. Горње су
цијене франко бордо.

БРАШНА:

Руско: № 0 30—; № 1 29—; N-r II 28—;
N-r III 27— динара;
Румунско: N-r IV 28,—; N-r III 27,—;
N-r II 26,—; N-r I 25,— динара;
Бугарско »Сила«: N-r 0 —,—; N-r I,
—,—; N-r II —,—; N-r III —,— динара;
Српско: N-r 0 —,—; N-r I —,—; N-r II
—,—; N-r III —,— динара.
Трошкови су 3—3,10 на 100 килограма.
Горње су цијене cif Александрија.

СИР И МАСЛО (за 1 кгр.):

Качкавал 1,60—2,30 дин.;
Обичан сир 1,25—1,35 дин.;
Масло 3,—3,25 динара.
Трошкови су до Александрије 7—8 дин.
на 100 килограма. Царина 8½% од ври-
једности.

РОБА КОЈА СЕ ИЗВОЗИ ИЗ ЕГИПТА

КОЖЕ:

Коже (према квалитету):

Врсте које:	килограм	динара	тежина у кгр.
Бистрице	3,15—3,20	»	3—7
Суве волов.	2,80—2,90	»	8—20
Сољене	1,55—1,75	»	6—25
Пријесне	1,15—1,20	»	—
Суве бивол.	2,70—2,80	»	4—15
Сољене	1,50—1,60	»	6—25
Пријесне	1,—1,05	»	—

Коже се мјере без главе, ушију, рогова,
ногу и репа. Трошкови до Србије износе
8—10 динара на 100 килограм. Могу се
купити коже српских волова који се овдје
увозе. За све остале информације обра-
тити се директно Агенцији.

Горње су цијене кожа постављено на
лађи у Александрији. За све информације
обратити се Агенцији.

ПАМУК И ПАМУЧНО СЈЕМЕ (за 100 кгр.):

Памук I врста 225; II врста 210; III вр-
ста 205; IV врста 195; V врста 170; VI
врста 135 динара;
Памучно сјеме (котон) 100 килограма
2150 динара.

Велика је оскудица у стоци. Стока се
тражи и то дебела; плаћа се 70—80 дин.
од сто килограма живе мјере.

Продаје се један кућни намјештај пот-
пуно очуван, по умјерено
цијени, ко жели нека се обрати на адресу
бр. 68. Баја Пивљанина улица б. 1. 2—2.